

Original article

Bir Türk Öğrencinin Dijital Okuryazarlık ve Uzaktan Eğitim Bağlamında Kanada'da Eğitim Deneyimi: Bir Anlatı Araştırması

Educational Experience of a Turkish Student in the Context of Digital Literacy and Distance Education in Canada: A Narrative Study

Mehtap Özden ^{a,*} & Göknur Günay ^b

^a Department of Turkish Education, Faculty of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Turkey

^b Department of Turkish, School of Graduate Studies, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Turkey

Özet

Bu çalışma Kanada'da öğrenim gören bir Türk öğrencinin eğitimde dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitim hakkındaki deneyimlerini çözümlenmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden anlatı araştırmasına göre hazırlanmış, anlatı araştırmasının yedi aşamasına uygun olarak çalışma yürütülmüştür. Görüşme yöntemiyle veriler toplanmış ve Riessmann'ın veri analiz sınıflandırmasına göre tematik analizle değerlendirilmiştir. Anlatının analiz edilmesiyle elde edilen temalarla dijitalleşmeyi eğitime entegre etmeyi amaçlayan en eski ülkelerden biri olan Kanada'da, eğitimde teknolojinin kullanımının ne seviyede olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Dijital okuryazarlığın lisede "Yeni Medya" kapsamında ana dil derslerinden biri olarak değerlendirildiği, üniversitede online laboratuvar derslerinde animasyonlarla etkileşimli dersler yapıldığı, derslerde araç gereç olarak bilgisayarın ve ilgili uygulamalarının temel araç gereç olarak kullanıldığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca Kanada'da özellikle lise eğitiminde Eğitim 3.0 dönemi uygulamalarının aktif olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuryazarlık, Eğitim, Dil Eğitimi, Teknoloji, Medya.

Abstract

This study has been made to analyze the digital literacy and distance education experiences of a Turkish student studying in Canada. The study was prepared according to narrative research, one of the qualitative research methods. The study was carried out in accordance with the seven stages of the narrative research. Data were collected by interview method and it was evaluated by thematic analysis according to Riessmann's data analysis approaches. In Canada, one of the oldest countries aiming to integrate digitalization into education, with the themes obtained as a result of analyzing the narrative, the level of use of education in technology has been tried to be understood. Digital literacy is considered as a part of the mother tongue lessons within the scope of "New Media" in high school, interactive lessons with animations in online laboratory classes at the university, it was concluded that the computer and its related applications were used as a basic tool. In addition, it has been concluded that the Education 3.0 period applications in high school education in Canada actively.

Keywords: Digital Literacy, Education, Language Education, Technology, Media.

Received: 03 June 2021 * **Accepted:** 30 June 2021 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiape.2021.363.2>

* **Corresponding author:**

Mehtap Özden, Department of Turkish Education, Faculty of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Turkey.
Email: mehtapgunes@yahoo.com

GİRİŞ

Dijitalleşme; 21. yüzyılın en büyük, en karmaşık ve küresel boyutta herkesin az ya da çok, bilerek ya da farkında olmadan üzerinde durduğu olgudur. Önce makineleşme ve makineleşmenin bir gereği olarak ortaya çıkan dijitalleşme, insan zihninin sistemli düşünebilmesinin ürünü olarak insanlığın hizmetine girmiş bir olgudur. İnsan türü düşünme eylemiyle kendi hayatını kolaylaştırmaya çalışır. Ortaya konan ürünler bir çeşit kendini ifade etme isteğinin ürünleridir. İnsanın kendini ifade etme isteğinin pek çok amacı olabilir. Temelde anlatma yetisi ve anlaşılma isteğini taşıyan bir doğaya sahip olması, insanoğlunun bu amacını açıklayabilir. Diğer insanlarla iletişim kurarak sosyalleşmek, gelecek kuşaklara bildiklerini aktarmak ve kendi hayatını kolaylaştırmak gibi pek çok amaç sayılabilir.

İnsan kuşaktan kuşağa hayatı güzelleştirmek ve kolaylaştırmak için deneyimlerini bir miras olarak aktarmıştır. Makineleşme belli gereksinimlerin ve de yıllar süren çalışmaların ürünüydü. 19. yüzyılda sanayi devrimi nasıl makineleşmeyle mümkün olduysa bugün 21. yüzyılda dijitalleşmenin birtakım büyük değişiklikler getirmekte olduğu muhakkaktır.

İnsanın kendisini ifade etmesi düşünebiliyor olmasının bir ürünüdür. Toplumların karakteri düşünce yapısını ve dolayısıyla da o milletin mensuplarının ana dillerini etkiler. Dille düşünce arasında karşılıklı bir etkileşim mevcuttur. İnsan kendini dille ve ona ait becerilerle (dinleme, konuşma, okuma, yazma) ifade ediyorsa dijital araçlar dilin muadili mi olacak yoksa dil becerilerinden biri haline mi gelecektir? Yazma becerisi nasıl kağıt ve kaleme ya da web 2.0 devrinde olduğu gibi bilgisayar ekranına ihtiyaç duyuyorsa, üç boyutlu bir kompozisyon oluşturma becerisini 3 boyutlu yazıcılarla mı karşılayacağız? Bir başka soru ise dünya küreselleştikçe, yakın gelecekte dünya dili olarak sunulan İngilizce ana dil gibi benimsenecek ve toplumlar ana dilini unutacak mı; bir başka dijital çağ dili mi oluşacak veya ana dil özelinde dijital beceriler özelleşerek toplumların karakteristik özelliklerini taşımaya devam mı edecek? Bu soruların yanıtını gelecek yıllarda, insanın kendisi teknolojiyle olan ilişkisi doğrultusunda oluşturacaktır.

Dijital araçların da en basit haliyle bir okuma-yazma aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Okuma ve yazma, dinleme ve konuşmayla beraber dil becerilerini oluşturur. Ancak dijital materyal aracılığıyla gerçekleşen “anlama ve anlatma işi” bu becerilerin teker teker kullanımıyla değil, hepsinin kullanılabilirdiği ancak bilişsel yükü daha yoğun bir kavram olan “dijital okuryazarlık” ile karşılanmaktadır. Dijital okuryazarlığın pek çok tanımı bulunsa da kavramın ilk ortaya çıkışı Gilster ile 1997’de olmuştur. Daha net bir tanımın Martin (2008) tarafından şu şekilde yapıldığı söylenebilir: Dijital araçları etkin şekilde kullanabilmek üzere kişilerin farkındalık, tutum ve yeteneklerini ilerletmesi, dijital kaynaklara erişebilmesi, mevcut bilgileri değerlendirebilmesi, entegre, analiz ve sentez becerilerini işe koşabilmesi, yeni bilgi ortaya çıkarabilmesi, diğer kullanıcılarla iletişim kurabilmesi, sosyal eylemlerle bu süreci sosyal hayatına entegre edebilmesi olarak tanımlanmıştır (akt.Özerbaş ve

Kuralbayeva, 2018). Dijital araçların kullanılmasındaki derecelendirme internet ağı olan WEB terimi ile şu şekilde sınıflandırıldığı bilinmektedir:

Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0; Web 4.0 Ve Gelecek: Web 5.0

Dijital araçların kullanılmasını bugünkü boyutlara ulaştıran hiç şüphesiz internettir. Web'in gelişimine bakıldığında(Ersöz, 2020; Benito-Osorio vd., 2013):

- a. Web 1.0,1995 yılında ortaya atılan, bilginin dijital ortamda salt okunur şekilde bulunduğu en ilkel dönem olarak adlandırılmaktadır. İnternet kullanıcısı yalnızca bilginin pasif okuyucusudur. Bilgiye ekleme yapamaz, yorumda bulunamaz; yalnızca okuyucu konumundadır.
- b. Web 2.0, 2004 yılında ortaya atılmıştır. İnternet kullanıcısının dijital araçlar etkileşim kurabilmesini anlatır. 2000- 2009 Web 2.0'ın kapsadığı dönemdir. Sosyal ağların ortaya çıkışının yanı sıra veri tabanlarıyla internetteki bilgi akışının süreklilik kazandığı dönem olduğu söylenebilir.
- c. Web 3.0, “Semantik Web” olarak da adlandırılan 2010'dan günümüze kadar uzanan ve esasen internetin kendisini ve kullanıcı teyit edecek şekilde, sözcüklerle başlıkların içe içe aramaya tabii tutulduğu, aramayı “kişiselleştirme” ve “akıllı hale getirme” özelliklerini bir arada barındırmasıdır. Bir sözcükten metnin kendisine gitmeyi, daha önce arananları kişisel bazda bir anlam havuzu oluşturarak hafıza tutma gibi terim anlam olarak “akıllı” denebilecek özelliğe kavuştuğu ancak bu özelliğin henüz her konuda işe koşulmadığı bir geçiş denebilir.
- d. Web 4.0, günümüzde net bir tanımı bulunmayan; öngörülerin her geçen gün gerçekleştirildiği görülecek, nesnelere interneti dönemi olarak adlandırılmaktadır. Kablosuz ve her an bağlantı araçlarının birbiriyle iletişim kurabildiği süreçtir.
- e. Web 5.0 (Benito-Osorio vd., 2013) ise bilgisayarları etkileşimli hale getirecek olan dönem olarak öngörülmektedir. Duyusal ve duygusal bilgisayarların geliştirilmiş daha “nazik” sanal gerçeklik (arttırılmış gerçeklik) vb. uygulamalar olarak düşünebilecek geleceği anlatan dönemdir. Bilgisayarlar ve araçlar kişiselleştirilmiş duygu haritaları çıkarabilir, bağımsız etkileşim kurabilir.
- f. 2020'de küresel salgın, eğitimde teknolojinin ve özellikle internetin kullanımını çok hızlı bir şekilde değiştirmiştir. Öyle ki OECD'nin katkılarıyla hazırlanan açık kaynakların listelendiği kılavuzda (Reimers vd. 2020) dillerine, hitap ettikleri becerileri alanlarına (bilişsel beceriler, kişilerarası beceriler, içsel beceriler), hitap ettiği sınıf seviyesine göre kullanılacak uzaktan eğitim araçları sunulmuştur. Bu tür bir içerik hazırlanırken küresel salgının etkilerinin eğitim öğretimi en az derecede etkilemesi amaçlanmıştır. Dijital dünya her saniye, her an, dünyanın her yerinden yeni uygulamaların yapısı gereği plansız bir şekilde kullanılmaya başlandığı bir

ortamdır. Bu da aslında insanlığın bu tür felaketlere ne kadar hazırlıksız olduğunu; iyi anlamda da teknolojiyle nasıl hızlı bir şekilde eğitimdeki birtakım boşlukların telafi edilebileceğini göstermiştir.

Salgın dolayısıyla teknolojinin eğitimdeki önemi artarken, yapabilirliklerin de gücü test edilmiştir. Ancak elbette eğitimde teknolojinin kullanımı uzaktan eğitimden ibaret değildir. Yine de salgınla beraber araştırmacılar (Can, 2020; Keskin ve Derya 2020; Kürtüncü ve Aylin, 2020; Karakuş vd.2020; Bakioğlu, B. ve Çevik, M., 2020; Dikmen ve Bahçeci, 2020; Karadağ ve Yücel, 2020; Bayburtlu, 2020;...) tarafından COVID-19 bağlamında uzaktan eğitimle ilgili çalışmalara -doğal olarak- ağırlık verilmiştir. Dijitalleşmenin pandemi sürecinde hız kazandığı doğrudur ancak dijitalleşmenin uzaktan eğitimden ibaret olmadığı da bilinmektedir. Teknolojiyle ilgili MEB'in eğitim programlarında 21. yüzyıl yetkinlilerinden biri olarak yer verdiği "Dijital Yetkinlik" hem dersin kendi içeriğinde araç gereç ve etkinliklerle yer bulmaktadır hem de bazı sınıf seviyelerinde örneğin "Medya Okuryazarlığı" gibi disiplinlerin kazanımı olarak yer almaktadır.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde medya okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, çok katmanlı okuryazarlık gibi kavramların eğitimde yer aldığı bilinmektedir. "Dijital okuryazarlık" kavramı tüm bunları içeren bir kavram olarak kullanılabilir. Kavramı ortaya atan Paul Gilster (1997) tarafından dijital okuryazarlık, "bilgisayarlar aracılığıyla birden fazla kaynaktan sunulmuş birden çok formattaki bilgiyi anlama ve kullanabilme becerisi" olarak tanımlanmıştır.

Yine bir diğer geniş ve kabul gören tanım olarak dijital okuryazarlık, dijital içerik tüketme ve üretme, dijital topluluklara anlamlı bir şekilde katılma becerisidir (akt. Digital Literacy for Children, UNICEF, 2019). Bu tanımla tüm medya araçları dahil, dijital tüm içeriklerin okuryazarlığı olarak karşılık bulmaktadır.

Kanada, İngiltere gibi ülkelerin eğitimde dijitalleşme, dijital vatandaşlık, dijital okuryazarlık, medya okuryazarlığı gibi kavramlara kendi sistemlerinde yer verdiği bilinmektedir. 2012'de Vancouver'da (Kanada) gerçekleştirilen "Dijital Çağda Dünya Belleği: Dijitalleştirme ve Koruma Konferansı"na konu olan Vancouver Bildirgesi ile: *Dijital teknolojinin bilgi yaratma açısından örneği görülmemiş araçlar sunduğu, bu bilgilerin ekonomik değerinin ulusal ve sürdürülebilir kalkınma ve bin yıl hedeflerinin desteklenmesi açısından önemli olduğu, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bu bilgilerin sürekliliğinin sağlanmasıyla ilgili meydan okumaların bütün ülkeleri kapsadığı*, gibi kilit birtakım bilgilere yer verilmiştir(Tonta, 2012). Kanada Vancouver'da toplanan bu konferansa bakıldığında dijitalleşmenin; devletlerin bin yıllık hedeflerini destekleyen bir olgu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu çalışmada Kanada, Vancouver'da lise öğrenimini tamamlayan daha sonra Toronto'da bir üniversitede "Biyomedikal" lisans bölümünde, Tıp Fakültesinde uzmanlaşmak üzere okuyan bir öğrencinin dijitalleşmeyle ilgili deneyimlerinden dijital okuryazarlığın ve uzaktan eğitimin uygulamaya dönük yönlerinden bazı çıkarımlar yapılmıştır.

Araştırma Sorusu

“Bir Türk öğrencinin gözünde Kanada eğitim sisteminde “Dijital Okuryazarlık Etkinlikleri” nasıl gerçekleşmektedir ve bu öğrencinin uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik deneyimleri nelerdir?” olarak sorulmuştur. Bu probleme ait **alt sorular** şu şekildedir:

1. Kanada’da lise düzeyinde öğrencilerinden deneyimlerine yansıyan dijital okuryazarlık etkinlikleri nelerdir; sayısal derslerde ve dil derslerinde dijital okuryazarlık becerisi nasıl işe koşulmaktadır?
2. Kanada’da lise ve üniversite eğitiminde, öğrenci deneyimlerinden hareketle dijital araç kullanılma durumu nasıldır?
3. Türkiye’deki lise eğitimiyle Kanada’daki lise eğitimi arasında dijital okuryazarlık ve dijital araçların eğitimde kullanılması açısından öğrenci deneyimlerinden hareketle ne gibi farklardan söz edilebilir?
4. Kanada’daki üniversitelerde uzaktan eğitim uygulaması nasıl sürdürülmektedir?

YÖNTEM

Bu aşamada çalışmanın deseni, çalışma grubu, veri analizi, veri toplama aracı, güvenilirlik ve geçerlik gibi yönteme dair bilgiler bulunmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan anlatı araştırması kullanılmıştır. Anlatı araştırması yedi aşamalıdır (akt. Büyüköztürk vd. 2019: 284) :

1. Araştırma amacının ve incelenecek olayların belirlenmesi
2. Bu olaya ilişkin deneyimi olan katılımcıların belirlenmesi
3. Araştırma sorularının belirlenmesi
4. Araştırmacının rolünün belirlenmesi ve gerekli izinlerin alınması
5. Veri toplama yöntemlerinin belirlenmesi ve verilen toplanması
6. Hikâyenin düzenlenmesinde araştırma katılımcısı ile işbirliği sağlanarak araştırmada yazılan hikâyelerin doğrulanması
7. Araştırmanın raporlaştırılması
8. Bu aşamalar aşağıda belirtilen, yöntem bölümüne dair başlıklarda detaylandırılmıştır.

Çalışmanın Hikâyesi

Sarah ve çalışmanın ikinci yazarı olarak Günay, yıllardır aynı apartmanda oturan iki ailenin çocuklarıdır. Kanada’nın dünyada dijital okuryazarlığa verdiği önem düşünüldüğünde bu çalışmanın yürütülmesi için Sarah ile iletişime geçilmiştir. Anlatı araştırmasıyla ilgili örnek çalışmalara yoğunlaşıp konuyla ilgili sorular (problem sorusunun alt soruları ve onu açımlayan sorular) hazırlandıktan sonra Sarah ile tekrar içerikle ilgili konuşulmuştur. Sarah, üniversiteye başladığından beri küresel salgın nedeniyle Türkiye’dedir. Sarah görüşmede kısaca eğitim yaşamından bahsetmiştir ve

hazırlanan sorularla ilgili kendisini bilgilendirilmiştir. Sarah'ın çalışmaya zevkle katılacağını belirtmesinden sonra 9 Şubat 2021'de bu çalışmanın verilerini oluşturacak görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacıların Rolü

Bu iki yazarlı çalışmada birinci yazar, çalışmanın türü, yapılaş şekli, yararlanılacak kaynaklar, takınılacak üslup, veri toplama teknikleri ve veriyi işleme süreciyle ilgili planlamaları koordine ederken, ikinci yazar veriyi toplama, ses dosyasından kağıda aktarma gibi işlemleri üstlenmektedir. İkinci yazar tarafından yüz yüze görüşme gerçekleştirilirken Sarah'ın deneyimlerini okuyuculara aktarabilmek için samimi ve gönüllülük oluşturacak bir üslup oluşturmaya çalışılarak Kanada'nın eğitimde dijitalleşmeyle ilgili uygulamalarını ve uzaktan eğitim sürecinin nasıl yürüdüğünü açıklama gayreti gösterilmiştir. Yapılan bu çalışmayla severek ve isteyerek yurt dışında okuyan bir Türk öğrencinin gözünden uzun süredir dijitalleşmenin eğitimdeki yeriyle ilgilenen ülke olan Kanada'nın eğitim ve dijitalleşme kavramının anlaşılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden biri olan anlatı araştırması çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Gay, Mills ve Airasian'a göre anlatı araştırmasında katılımcıların deneyimlerini yazılı ya da sözel olarak hikâye ederek, onların yaşadıkları deneyimleri ve bunlara yükledikleri anlamlar inceleme konusu yapılır (Akt. Büyüköztürk vd., 2019). Bu desendeki temel amaç, insanların yaşadıkları olayların ardışık olarak düzenlenmesiyle bu olaylar arasında ilişkilerin kurulması, böylece bu olayların belirli hedef kitle için anlamlandırılmasıdır (Akt. Büyüköztürk vd., 2019). Creswell (2007) ve Gay vd. (2009)'nin çalışmalarında yer verdikleri üzere, anlatı araştırmasında otobiyografi, biyografi, hayat hikâyesi, kişisel hikâye gibi alt araştırma türleri bulunmaktadır (akt.Büyüköztürk vd., 2019:285). Bu çalışma kişisel hikâye türünde hazırlanmıştır. Kişisel hikâyelerde, kişinin belli bir zaman diliminde veya belli bir olaya ilişkin deneyimlerine yer verilmektedir (akt.Büyüköztürk vd., 2019:285). Bu çalışmada anlatı araştırmasının, kişisel hikâye türüyle Kanada eğitim sisteminde dijital okuryazarlığa yönelik etkinlikler ve uzaktan eğitim çalışmalarının bir Türk öğrencinin deneyimlerinden yola çıkarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu (Katılımcı)

Bu çalışmada tek bir anlatıcı ile çalışılmıştır. Anlatıcı kendi seçtiği "Sarah" takma adıyla anlatı boyunca anılacaktır. Lise öğreniminin 11 ve 12. sınıflarını Kanada, Vancouver'da bir lisede öğrenim görerek geçirmiştir. 2020-2021 öğretim yılı itibarıyla yine Kanada'da başkent Toronto'da bir üniversitede Biyomedikal bölümüne başlamıştır. Eylül ayından, araştırma için buluşulan Şubat ayına kadar –küresel salgın- nedeniyle uzaktan eğitimle öğrenim görmektedir. Görüşme öncesinde alınan notlara dahil olarak (Büyüköztürk vd. 2019), Sarah; *Kanada'dan alınacak diplomanın uluslararası*

geçerliliği olduğu fikrince Kanada’da eğitim görmeyi tercih ettiğini belirtmiştir. Görüşmeden önce Sarah’nın eğitim hayatı hakkında verdiği bilgiler şu şekildedir:

“Öncelikle lise 9 ve 10. sınıfları İzmir’de bir Anadolu Lisesinde okudum. Daha sonra ailemle lise öğrenimimi Kanada’da tamamlayabileceğimi düşündük. Kanada’dan alınacak bir lise diplomasının uluslararası geçerliliği olacaktı. Önce iki ay kadar İngiltere’de dil okuluna gittim yazın. Sonra Kanada Vancouver’de liseye gittim ve oradan mezun oldum. Altı aşamalı kariyer testi uygulandı, bu test sonucunca Tıp Eğitimi, Dermatoloji bölümünün bana uygun olduğu görüldü. Zaten Moleküler Biyoloji okumak istiyordum. Kanada’da üniversiteye başvurduğum ve kabul edildim. İlk dört sene Biyomedikal adı altında aynı lisans bölümünü okuyoruz. Sonra da iki yıl uzmanlaşma. Sanırım dermatoloji daha yakın geliyor bana artık. Lisede kariyer günlerinde bir dermatoloğu mentör olarak atamışlardı bana. İş günlerinde onunla vakit geçirdim. Dört yıl lisanstan (biyomedikal) sonra dermatolojiye devam edeceğimi düşünüyorum.” Kanada’nın hem dijitalleşme kapsamındaki eğitim uygulamalarını hem de uzaktan eğitim uygulamalarını öğrenebilmek için Sarah ile çalışmak uygun bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Anlatı araştırmasında verilerin toplanmasında pek çok farklı yöntem kullanılabilir. Bu yöntemler: alan notları, günlük kayıtları, görüşme, hikaye anlatma, yeniden hikayeleştirme, sözel tarih, mektup yazma, otobiyografik ve biyografik yazı, diğer alıntı veri kaynakları (Colleny ve Clandinin,1990; Gay vd., 2009; akt.Büyüköztürk vd., 2019:285) Bu çalışmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı katılımcılar ile görüşme yaparak ve bu görüşmenin kayıtlarını çözümleyerek hikâyeyi sunabilir. Nitel araştırmalarda yaygın bir veri toplama yöntemi olarak kullanılan görüşmede karşılıklı ve etkileşimli bir şekilde önceden belirlenmiş ciddi bir amaç doğrultusunda soru sorulur ve yanıtlar alınır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018: 129). Bu çalışmada görüşme türlerinden “yarı yapılandırılmış görüşme” kullanılmıştır. Bu anlayışa göre sorular sabit değildir, görüşme sırasında gelişebilirler. Bu yöntem sayesinde açık uçlu sorularla zengin ve yeterli veri toplanması amaçlanır (Büyüköztürk vd.,2019: 159). Görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Katılımcı görüşmeden önce bu konuda bilgilendirilmiştir ve onayı alınmıştır. Konuşma esnasında heyecanlanmaması için kayıt başlatılmadan önce biraz eğitim hayatına yönelik sohbet açılmış, konuya girmesi sağlanmıştır ve ses kaydına o şekilde başlanmıştır. Ses kaydına başlamadan önce sohbet esnasında değerli görülen bilgiler de not alınmış ve verilere ayrı bir şekilde eklenmiştir.

Bu çalışmada görüşme yöntemiyle toplanan veriler, Riesmann’ın dörtlü analitik veri analizi sınıflandırmasına (tematik analiz, yapısal analiz, diyalojik analiz ve sunum analizi) göre “tematik analiz” (akt.Mücevher, 2020) yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Tematik analizde değerli olan verilerin içeriğidir. Nasıl anlatıldığından ziyade anlatılanlar kıymetlidir (Riessman, 2005) Çalışmada problem sorusuna dahil alt sorular ve onu açan, yarı yapılandırılmış görüşmeye uygun olarak da görüşme esnasında ilaveten sorulan sorular, katılımcıya yöneltilmiştir. Katılımcının verdiği yanıtlar, içeriklerine

göre çözümlenmiş, çözümlenen içeriklerden kodlara (cümleler halinde) ulaşılmış, bu kodlar ortak temalar altında toplanmış ve değerlendirilmiştir.

Güvenirlilik ve Geçerlik

Çalışmanın güvenirlilik ve geçerliğinin sağlanması adına görüşme ses kayıt cihazıyla gerçekleştirilmiş; birebir yazıya dökülmüş, bulgularda öncelikle birebir ham verilere yer verilmiş daha sonra bu veriler özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Görüşme henüz başlamadan katılımcıya gönüllü olduğuna dair ve kişisel bilgilerin “gerekli olduğu takdirde” etik kurulla “açık beyan metninde yer aldığı kadarıyla” paylaşılacağına; bu durum dışında hiçbir şekilde bir yerde yayımlanmayacağına ve paylaşılmayacağına dair bilgilendirmeyi de içeren açık beyan formu imzalatılmıştır. Çalışmanın ilk yazarıyla ses kaydı ve döküm paylaşmış böylece uzman çeşitlemesi yapılmıştır. Ses kayıt cihazından birebir kağıda aktarılan veriler, ayrıca görüşme öncesi ve sonrası sohbet esnasında değerli görülen veriler kağıda aktarıldıktan sonra katılımcıyla paylaşılmıştır ve onayı alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, ulaşılan ham verilere, bu verilerin içeriğinden belirli kavramlara (kodlara), kavramlardan belirli başlıklara (temalara) ulaşıp değerlendirilmelere yer verilmiştir.

Alt problem soruları ve bu soruları açımlayan yarı yapılandırılmış görüşme soruları:

1. Kanada’da lise düzeyinde hangi dijital okuryazarlık etkinliklerine yer verilmektedir; sayısal derslerde ve dil derslerinde dijital okuryazarlık becerisi nasıl işe koşulmaktadır ve bu konuda Kanada’daki gelişmeler ne durumdadır?
  - i. Toplam kaç senedir yurtdışındasın?
  - ii. Tıp fakültesinde mi okuyorsun?
  - iii. Üniversite için Amerika’yı da tercih edebildin, üniversiteyi de lise gibi Kanada’da okuma sebebin neydi?
  - iv. Kanada’da ana dil dersleri nasıl veriliyor, Türkiye’deki uygulamalarla kıyaslanması gerekirse neler söylenebilir?
    - i. Peki dil dersinde animasyon vb. hazırladınız mı?
  - v. Peki, sayısal derslerde, kimya dersinde örneğin, dijital araçları nasıl kullanıyorsunuz?
  - vi. Nasıl yapıldığından(çevrimiçi laboratuvarın) biraz bahsedebilir misin?
  - vii. Dil derslerinde okuryazarlık becerilerinin kullanılmasına dair dersteki uygulamalarınızdan hatırladığın bir örneği paylaşabilir misin?

2. Kanada’da lise eğitiminde dijital araçların kullanım durumu nedir?
  - i. Derste not tutma vb. işleri bilgisayarla mı yapıyordunuz?
  - ii. Üç yıl önce Kanada’da liseye gitmeye başladığında dijital araçların kullanımını ne durumdaydı?
3. Türkiye’deki lise eğitimiyle Kanada’daki lise eğitimi arasında dijital okuryazarlık ve dijital araçların eğitimde kullanılması açısından ne gibi farklar bulunmaktadır?
  - i. Türkiye’de gördüğün eğitimle yurtdışı eğitimini kıyaslarsan ne gibi farklar var?
4. Kanada’daki üniversitelerde uzaktan eğitim uygulaması nasıl sürdürülmektedir?
  - i. Üniversitede Uzaktan Eğitimi hangi uygulamayla yapıyorsunuz?
  - ii. Zor mu peki (uzaktan eğitim süreci)?

Yöntem bölümünde de belirtildiği üzere ses kaydından önce derslerle ilgili sohbet edilmiş, Sarah’nın duruma alışması, konuya ısınması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu sohbet esnasında Sarah, özellikle üniversitede matematik dersinde denklemleri kurduklarını, **bu denklemlerin hesaplamalarını bilgisayarların yaptığından, sınav esnasında da denklemleri kurmalarının yeterli** olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca türev, integral gibi konuları lisede hiçbir şekilde görmediklerinden, üniversitede bu dersleri aldıklarından bahsetmiştir. Yine lisede kimya dersinin sınavlarında **periyodik cetvelin yanlarında bulunduğu**ndan bahsetmiştir. Sohbet dersler üzerinden derinleşmeye başladıktan sonra müsaade istenerek görüşme kayda alınmaya başlanmıştır.

Toplam kaç senedir yurtdışındasın?

Toplam üç sene oldu. İki sene liseyi orada okudum. On bir ve on ikinci sınıfı orada okudum. Bir de şimdi üniversite okuyorum. O da tabii uzaktan yani (küresel salgın dolayısıyla).

Tıp fakültesinde mi okuyorsun?

*Şey daha tıp fakültesine geçmedim. **Biyomedikaldeyim. Tıp fakültesi şey olarak gözüküyor, master olarak gözüküyor.** Tıp, dişçilik, veterinerlik, avukatlık öyle. O yüzden şimdilik dört yıl herhangi bir lisans bölümünde okuyorum, biyomedikal üzerine.*

Türkiye’de gördüğün eğitimle yurtdışı eğitimini kıyaslarsan ne gibi farklar var?

*Mesela liseyi karşılaştırdığımda, bunu arkadaşlarımla çok konuşuyorduk, genellikle şöyle bir durum oluyor bizde (Türkiye’de) bir şeyi öğretiyorlar, **genelde kalıp bir şekilde öğretiyorlar** ve hani bunu o şekilde **ezberlemeni istiyorlar** senden. Yurtdışında birazcık daha böyle **yorumlama üzerine**. Ben ilk gittiğimde bu yüzden çok zorlanmıştım çünkü hani hiçbir zaman bize (Türkiye’de) **yorumlama sormamışlardı, kendi fikrimi sormamışlardı** ya da **yaratıcılığımızı ortaya çıkarmanla ilgili bir şey yapmamışlardı**. Hani en büyük farkı orada görüyorum ben. Hani hep*

sana şey yapıyorlar, nasıl desem, **olanak sağlıyorlar kendin öğrenebilmen için, kendin bir şeyler yapabilmen için.** Ondan sonra, başka söyleyebileceğim: **Bilgisayar kullanımı daha fazla orada. Bize okulda bilgisayar dağıtıyorlardı. Genellikle çoğu işimizi de zaten bilgisayar üzerinden yapıyorduk biz hani en azından daha rahat oluyordu kalem kağıda göre.**

Derste not tutma vb. işleri bilgisayarla mı yapıyordunuz?

Bilgisayarla yapılıyordu. Mesela matematik dersinde biz hani mesela ne yapılır, öğretmen yazar tahtaya sen de onları geçirirsin burada değil mi? **Orada öyle olmuyordu. Genelde öğretmen ya bunu bize çıktısını veriyordu özel hani hazırlanmış, sen sadece orada ya işlemi yapıyorsun ya da seninle çevrimiçi olarak şeyden paylaşıyordu “one not” uygulaması var Microsoft’un.** Orada mesela hazırlanmış bütün dersi, ödevler de orada. **Sen girip yapıyorsun oradan ödevlerini, dersini oradan takip edebiliyorsun.** Kitap defter taşımıyorsun, yazmayla vakit kaybetmiyorsun. Bizde dersler de uzundu zaten iki saat sürüyordu dersimiz, hani en azından o **iki saati çok verimli bir şekilde** harcayabiliyorduk hani yazmakla çizmekle vakit geçmiyordu.

Kanada’da ana dil dersleri nasıl veriliyor, Türkiye’deki uygulamalarla kıyaslanması gerekirse neler söylenebilir?

Bizden (Türkiye’den) çok farklı gidiyor. Sadece Türkçe ya da sadece İngilizce olarak düşündüğümde bile **mesela biz Türkçe dersinde ne işliyoruz mesela gramer işliyoruz.** Yani hep üzerine gidiyor genellikle ya da **Türk diliyle ilgili konuşuluyor.** Orada bu yapılmıyor, orada **pek gramer konuşulmuyor.** Daha çok mesela bize daha çok kısa hikâyeler veriliyor ya da işte ne bileyim **beraber bir roman okuyoruz biz. Roman okuma da şöyle oluyor, mesela öğretmen veriyor bize ondan sonra ya sınıfta beraber işte YouTube’tan şeyler var böyle sesli kitaplar var. Sesli kitabı açıyor, o sesli kitap okurken biz de aynı anda takip ediyoruz sınıfça beraber.** Ya da diyor ki mesela işte şu sayfadan şu sayfaya kadar okuyun diyor biz ondan sonra diyor ki işte haftaya perşembeye kadar okuyun. Haftaya Perşembe günü geliyoruz, **internette böyle videolar var kısa böyle o bölümü kısa bir şekilde animasyon olarak hazırlamışlar mesela onu izliyoruz, biraz da kafanızda böyle canlansın diye. Bu şekilde kullanıyorlar. Bir de biz işte hep böyle hikaye ve roman okuduğumuz için bir de bunlarla ilgili biz denemeler yazıyoruz. Denemeler yine tabii ki de bilgisayar üzerinden yazılıyor. Daha rahat oluyor, daha hızlı bir şekilde. Çünkü hani sınıfta deneme başlığını görmüyorsun. O anda veriliyor sana ve iki saat içerisinde o denemeyi bitirmen gerekiyor bir şekilde. Bilgisayarı kullanıyorduk bu şekilde. Elle yazdığımız zaman çok vakit harcıyorsun. O an aklına bir şey gelince hepsini silmek zorunda kalıyorsun. Bilgisayarda olunca kopyala yapıştır yapabiliyorsun.**

Peki dil dersinde animasyon vb. hazırladınız mı?

İngilizce dersinde yapmadım böyle bir şey ama bizim **cumartesi derslerimiz oluyordu ekstra kendin seçtiğin alanlarla ilgili**. Okul öğretmenleri vermiyordu bunu, dışarıdan öğretmenler geliyordu. Ben fotoğrafçılık üzerine almıştım. Mesela orada **photoshop, animasyon** gibi şeyleri bize **öğretmişlerdi**. Orada da tabii yine hep dijitaldi.

Peki, sayısal derslerde, kimya dersinde örneğin, dijital araçları nasıl kullanıyorsunuz?

Lisedeyken kimya dersinde biz pek dijital araç kullanmadık, o zaman yüz yüze olduğumuz için. Bir de benim derslerim laboratuardı hani direkt laboratuarda yapıyorduk biz. Bazen hoca **deneyi göstermek için YouTube'tan yapılışını açıyordu** ama hani önce nasıl yapacağımızı göstermek için daha sonra biz kendimiz yapıyorduk. Ama tabii şu an benim üniversitem çevrimiçi olduğu için **kimya ve biyoloji laboratuvarlarımız online olarak yapıyor**.

Nasıl yapıldığından (çevrimiçi laboratuvarın) biraz bahsedebilir misin?

Kimya laboratuvarlarımız (kimya laboratuvar derslerim) şöyle oluyor, önce bize bir **PDF geliyor**. Yazılı olarak şeyin nasıl yapıldığını anlatılıyorlar, **laboratuvarın nasıl yapıldığını anlatıyorlar**. Daha sonra bize bir **video geliyor**. **Öğretmenlerimiz bizim laboratuvarda çekmiş bunları hani onlar yapıyorlar laboratuvarı (dersin deney kısmı) çekiyorlar**. Biz de onu izliyoruz, nasıl olduğunu görmek için. Daha sonra da yine bir **PDF dosyası daha geliyor**, orada da **hesaplamalarımızı yapıyoruz biz o PDF dosyası üzerinden**. **Biyolojide de bir tane uygulama var onu indirdik biz**, onu satın alıyoruz. Orada işte konuyu anlatıyor. **Konuyu anlatırken yanında animasyonlar var, aynı anda yapıyorsun hani görmek için**. Mesela diyor ki **yengeçlerin kabuklarının kalınlıklarıyla ilgili konuşuyoruz** mesela başka yengeç bir diğersinin kabuğunu kırabiliyor kısıkaçlarıyla. İşte bazı yengeçler koymuşlar değişik kalınlıkta kabukları var, kabuklarının kalınlıklarını vermiş işte farklı farklı; **yengecin kısıkağını vermiş imleç olarak sen elindeki imleçle onların üzerine tıklıyorsun tıkladıkça görüyorsun ne kadar zorlandığını ya da işte ne kadar kolay olduğunu**. Böyle ufak animasyonlar var böyle yanında yapabildiğin. Sonra da bununla ilgili **klasik sorular var cevapladığın**.

Dil derslerinde okuryazarlık becerilerinin kullanılmasına dair dersteki uygulamalarınızdan hatırladığın bir örneği paylaşabilir misin?

Ben lisedeyken, **on birinci sınıftayken dört farklı ders olarak verilirdi İngilizce**. Bunlardan bir tanesi "**Yeni Medya**" olarak geçiyordu. Yeni Medya dersinde normalde hikaye okumuyorduk, orada film izlemiştik. Ondan sonra o filmle ilgili yine makale yazarken o filmlerin scriptleri (senaryo metinleri) oluyor ya böyle hani onlardan mesela okuyarak yapmıştık. Bir diğer benim aklımda kalan bir şey yine Yeni Medya'da yaptığımız, **podcast hazırlamıştık**. **Herhangi bir konu seçiyorsun ondan sonra o konu hakkında araştırmanı yapıyorsun, kendin yazıyorsun scriptini**. **Biz üç arkadaş yapmıştık bunu**. Üç arkadaş aramızda bir podcast yaptık. Hani bizimkisi genelde

hikaye anlatımı gibi oldu. Ama mesela sınıf arkadaşlarımdan bazıları mesela tartışma programı gibi yapmışlar. Avokado yetiştirmeden bahsediyorlardı ama ufak bir tartışma programı gibi olmuştuk. Çok değişik tiplerdi gerçekten, yaptıkları çalışmalar da öyle oldu. Genelde öyle şeyler yapmıştık hani podcastler nasıl yapıyor, filmler nasıl oluyor ya da işte film izledin bunun hakkında nasıl yazı yazabilirsin falan işte Yeni Medya olarak böyle ders almıştım ama şimdi şeyde üniversitede İngilizce dersim yok.

Üniversitede Uzaktan Eğitimi hangi uygulamayla yapıyorsunuz?

Buluşmak için (çevrimiçi dersler) Zoom'u kullanıyoruz. Ama bizim kendi portalımız e-class diye geçiyor. Orada bütün derslerini görebiliyorsun. İşte öğretmenler ödevleri oraya yüklüyor, sen de (yaptıktan sonra) oraya yüklüyorsun. Ondan sonra genelde oradan oluyor işlerimiz bizim. Ama hani buluşmalar falan Zoom üzerinden oluyor. Kamerayı isteyen açıyor bizde zorlamıyorlar. Açmak isteyen olursa açabilir mantığı var. İlk başlarda evet vardı mesela herkes açıyordu kamerasını hani ilk gün olduğu için ama sonra hani millet açmamaya başladı. Çünkü herkes dünyanın bir ucundan katıldığı için... Mesela saat orada sabahın sekiz buçuğu ama burada saat iki oluyor. Millet yatağından giriyor derse, kimse açmak istemiyor.

Zor mu peki (uzaktan eğitim süreci)?

Zor oluyor yani çünkü... Aslında derslere katılım zorunlu değil hani bizde yoklama alınmıyor. Dersler kaydediliyor zaten girip kaydedilmiş dersi izleyebilirsin ama çevrimiçi derse hani o anda katılmak daha etkili oluyor. O an öğretmene soru sorabiliyorsun. Bir de mesela, bu benimle ilgili olan bir şey, dersler kayıtlı olduğu için ben istediğim zaman durduruyorum mesela. Durduruyorum, beş saat sonra geri dönüyorum mesela. Ben o dersten verim almıyorum ama bulduğum zaman mecburen orada kalıp dinlemek zorunda olduğum için...

Üç yıl önce Kanada'da liseye gitmeye başladığında dijital araçların kullanımı ne durumdaydı?

Bizim okulumuzda sistemi kurmuşlardı. Belli bir sistem zaten vardı, onlar uzun zamandır kullanıyormuş zaten. O yüzden değişen bir şey bizde pek olmadı. Kurulu bir sistem olduğu için ve belli bir hızda ilerlediği için bir sıkıntı olmadığını da gördüklerinden biz aynı şekilde devam ettik.

Üniversite için Amerika'yı da tercih edebilirdin, üniversiteyi de lise gibi Kanada'da okuma sebebin neydi?

Benim normalde üniversitem Amerika olacaktı. Amcam falan oraya gitmemi istiyordu. Hatta ben şöyle söyleyeyim geçen yıl 5 Şubat (5 Şubat 2020)'ta mezun oldum liseden. Hemen ertesi günü ben Amerika'ya gittim. Orada Florida'da amcamın arkadaşında kaldım. İki tane üniversiteye başvurmuştum, onları gezmek için gittim. Kanada'ya üniversite başvurusu yaptığımdan

kimsenin haberi yoktu benim. Buraya (Türkiye'ye) gelince söyledim, orada kalmamın daha avantajlı olduğunu öyle olunca kabul ettiler ama sonra işte bu pandemi olduğu için ben gidemedim üniversiteye, görmedim. Ama Amerika'daki üniversiteleri gezdim, o iki başvurduğum üniversiteyi. Oradaki üniversitelerle aralarında aslında çok bir fark yok. Hem eğitim açısından hem de genellikle nasıl desem, müfredat açısından da aynı gidiyorlar Amerika'yla Kanada. Ama tabii hani işin güvenlik kısmı falan filan girince Kanada daha avantajlı geliyor. Amerika biraz daha sıkıntılı olabiliyor o konularda.

*Kanada daha sakin bir ülke. Amerika da aslında **multiculture** (çok kültürlü) olarak geçiyor, yani birçok ülkeden insan geliyor. Kanada da öyle ama Amerika'yla Kanada arasındaki fark Kanada'da herkes birbirini kabullenmiş artık. Zaten çoğunluk orada İranlılar var, Meksikalılar var, Hintliler çok fazla var doğu tarafında işte Toronto'da falan. Yine Çinliler çok fazla var. Bunlar artık uzun süredir beraber yaşadıkları için birbirlerini kabullenmişler. Amerika'da insanlar bunu kabullenmiyorlar. Bir de mesela Kanada'da toprakların kendilerine ait olmadığını da biliyor insanlar. Aslında oralar mesela Kızılderililere ait ve ne zaman hani ben bir şeye katılsam... Orada bu arada mesela toprak alımı yasak. Topraklar Kızılderililere ait olduğu için. O yüzden sen sadece toprak kiralayabiliyorsun. Bizim okulumuz da yine bir kabileye ait bir toprağın üzerinde, kiralanmış bir toprağın üzerine yapılmış. O yüzden ne zaman bir tören olsa önce o kabileyi anıyorlar. O kabileye teşekkür ediyorlar, ondan sonra başlıyor. Bizim üniversitede de öyle. ... Kanada hep böyle miymiş; değilmiş. Bin sekiz yüzlerde, bin dokuz yüzlerde Çinlileri o dönem İngilizler kötü şartlarda çalıştırmış, köle olarak kullanmış vesaire... İkinci Dünya Savaşında yine gelen Yahudileri kabul etmemişler vesaire...*

...

Şimdi birbirlerini kabullenmişler ama Amerika işte kabullenmiyor. Amerika'da ırkçılık çok fazla yapılıyor. Hani bunu da düşündüğüm için mesela pek kendim istemedim mesela Amerika'ya gitmek.

Yorumlar

Türkiye'de seçmeli ders olarak verilen “medya okuryazarlığı” dersine benzer bir ders olduğu anlaşılmaktadır. Buckingham ve Domaille (2009: 24)'in eserinde yer verdiği üzere Kanada, medya okuryazarlığı konusunda en köklü eğitim anlayışına sahip ülkelerden biridir. Yine aynı eserde Kanada'nın medya okuryazarlığını ayrı bir disiplin olarak değil, diğer derslerle –başta ana dil dersi olmak üzere– ilişkilendirerek verilmesi anlayışında olduğu belirtilmektedir Buckingham ve Domaille (2009:93). İlişkilendirme yaklaşımı, medya okuryazarlığı dersinin ayrı bir ders olarak verilmesine tamamen karşı değildir. Sarah'ın söylediği “...o filmle ilgili yine makale yazarken o filmlerin scriptleri (senaryo metinleri) oluyor ya böyle hani onlardan mesela okuyarak yapmıştık. Bir diğer benim

aklımda kalan bir şey yine Yeni Medya’da yaptığımız, podcast hazırlamıştık. Herhangi bir konu seçiyorsun ondan sonra o konu hakkında araştırmayı yapıyorsun, kendin yazıyorsun scriptini.” Yeni Medya dersi dört ayrı ders olarak verilen ana dil dersinin bir parçası olarak verildiği ve bir başka deyişle hem medya içeriklerine eleştirel bakmayı hem de onların yazarı olmayı içerdiği anlaşılmaktadır. Bu ders esnasında film hazırlama, podcast hazırlama gibi etkinliklerin uygulandığı; animasyon ve photoshop uygulamalarınınsa hafta sonu ekstra derslerde öğrenebileceği anlaşılmaktadır.

“Lisedeyken kimya dersinde biz pek dijital araç kullanmadık, o zaman yüz yüze olduğumuz için. Bir de benim derslerim laboratuvardaydı hani direkt laboratuvarda yapıyorduk biz. Bazen hoca deneyi göstermek için YouTube’tan yapışını açıyordu ama hani önce nasıl yapacağımızı göstermek için daha sonra biz kendimiz yapıyorduk. Ama tabii şu an benim üniversitem online olduğu için kimya ve biyoloji laboratuvarlarım online olarak yapıyor.” ifadesinden anlaşılacağı gibi: deneylerin gösterip yaptırma yaklaşımında, lisedeki yüz yüze eğitim uygulamalarında “gösteri” kısmını öğrenmen YouTube’tan zaman zaman izleterek malzeme ve enerji tasarrufunda bulunmaktadır. Bu da internette video paylaşım sitelerinin derste kullanılmasına örnektir. Bu yanıtın devamında online laboratuvardan bahsetmesi istenmiştir; bu bölüm uzaktan eğitim kısmında değerlendirilebilir ancak sınıf uygulamasına da müsait olduğu için yanıtın özellikle oyun kısmı bu başlıkta çözümlenmiştir: *“Konuyu anlatırken yanında animasyonlar var, aynı anda yapıyorsun hani görmek için. Mesela diyor ki yengeçlerin kabuklarının kalınlıklarıyla ilgili konuşuyoruz mesela başka yengeç bir diğeri kabuğunu kırabiliyor kısıklarıyla. İşte bazı yengeçler koymuşlar değişik kalınlıkta kabukları var, kabuklarının kalınlıklarını vermiş işte farklı farklı; yengecin kısıkacını vermiş imleç olarak sen elindeki imleç onların üzerine tıklıyorsun tıkladıkça görüyorsun ne kadar zorlandığını ya da işte ne kadar kolay olduğunu.”* bu ifadelerden derslerde animasyonların ve dijital hikâye kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yengeçlerin kabuklarındaki farklı maddelerin artmasıyla kabuklarının kırılmasının zorlaştığı animasyonla anlatılmış ve etkileşime açılmıştır. Bununla ilgili sorulara öğrencinin bu dijital, etkileşimli hikâye bağlamında yanıt vermeleri istenmektedir.

Derste not tutma işlemlerinin bilgisayarla yapılıyor olması, bunun için Microsoft’un “onenot” aracının kullanılması dijital araçların, dersin ana malzemeleri olan defter, kalem yerine geçmesi ya da öğretmenin ders içeriklerini paylaşırken zaman zaman tahta yerine kullanması ödevlerin de buradan verilerek kullanılmasıyla ana ders gereci olarak işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Zaman zaman PDF uzantılı dosyaların çıktı ya da çevrimiçi kullanıldığı da Sarah tarafından belirtilmiştir.

Derslerde not tutma aracı olarak bilgisayarın kullanılması, video, podcast gibi araçların derste etkin kullanılması, derslerin yorum yapma ve eleştiri becerisine katkı sağlamasına katkı sağlayarak şekilde işlenmesi, öğrencinin lisede kendi bilgisayarına sahip olması (Türkiye’de de bu konuda özellikle Fatih projesiyle belli bir yol alındığı bilinmektedir.) gibi unsurlarla farklılaştığı söylenebilir. Ayrıca ses

kaydıdan önceki sohbette Sarah'nın belirttiği üzere özellikle sayısal derslerdeki işlem yükü daha çok bilgisayarlara yüklenmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinin Türkiye'deki üniversitelere benzer şekilde yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Çevrimiçi derslerde verim daha yüksekken, video derslerde verimin düştüğü anlaşılmaktadır. Ülkeler arası saat farkı, dünyanın her yerinden öğrencilerin derse katıldığı düşünüldüğünde, çevrimiçi derslere girmenin büyük bir öz disiplin işi olduğu anlaşılmaktadır. Uygulamalar arasında online laboratuvar, etkileşimli dijital hikaye/ animasyon kullanıldığına değinilmiştir. Küresel salgın nedeniyle uzaktan eğitimin, dijital araçların eğitimde kullanılmasını desteklediği ve yaratıcı çözümleri güçlendirdiği gerçeğinin yanı sıra okula gitmenin amaçlı yaşantı geçirme olanağı, sosyalleşme gibi unsurlar bakımından öğrencileri dünyanın her yerinde zorladığı anlaşılmaktadır.

Elde edilen kodlar:

- a. Ülkenin eğitim sistemini oluşturan anlayıştaki farklılıklar (fakülte yapısındaki farklılıklar, derslerin yoruma dayalı olması)
- b. Dil derslerinde gramerden çok metine önem verilmesi, elektronik metinlerin de bu derslerde kullanılması
- c. Dijital araçların ders ve ödevler için bir araç olarak kullanılması, buna özel uygulamalardan yararlanıldığı gibi (Microsoft-Onenot) genele açık uygulamalardan da yararlanılması (YouTube videoları ve sesli kitaplar gibi) (işlevsellik)
- d. Dijital araçların derslerde ve sınavlarda araç gereç, zaman, enerji yükünü azaltması (ekonomiklik)
- e. Dijitalleşmenin tasarım boyutunun (podcast hazırlama, animasyon öğrenme vb.) ana dil dersinin dört bölümünden biri olan "Yeni Medya" dersinde okuryazarlık becerisi olarak uygulanması onun haricinde diğer derslerde araç olarak kullanılması (etkileşimli laboratuvar vb.)
- f. Uzaktan eğitimde video derslerdense çevrimiçi derslerin öğrenci motivasyonu üzerinde etkili olması.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Web dünyası evrim geçirirken toplumun ve eğitimin bu durumdan yararlanma düzeyi de paralel olarak gelişmektedir. Kocaman-Karoğlu vd. (2020)'nin Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye'de Eğitimde Dijital Dönüşüm adlı çalışmasında aktarıldığı üzere, eğitimin teknolojiyle şekillenmesinin ve bu bağlamda ihtiyaçlara cevap vermesinin aşamaları şu şekilde özetlenebilir:

-Eğitim 1.0 süreci: Öğretmen bilgiyi aktaran, öğrenci alan ve ezberleyen pozisyonundadır.

-Eğitim 2.0; toplumun gereksinim duyduğu ve duyacağı iş gücüne göre eğitimin şekillenmesini esas alırken teknoloji öğretimi hedeftir. Teknoloji kullanımı bir beceri alanı ve de eğitim için kullanılacak bir araç olarak görülmez.

-Eğitim 3.0, teknolojinin etkilerinin eğitimi ve toplumu dönüştürmeye başladığı süreç olarak görülen dönemdir. Web 2.0'ın imkanlarının işlevsel olarak kullanıldığı, herkesin bilginin üreticisi olabildiği, kendi hızında ve kendi kendine öğrenmenin teknolojiyle tam olarak anlamını bulduğu, geleneksel sınıf anlayışına alternatifin bulunduğu süreçtir.

-Eğitim 4.0 sürecinde daha çok bilgiyi dijital olarak tasarlama, duyumsama ve deneyimleme temalarını öne çıkarır. *Eğitimde 2.0 ile "eğitimde teknolojinin öğretilmesi", 3.0 ile "eğitimde teknolojinin kullanımına" dönüşürken, 4.0 ile "eğitimde teknolojinin tasarımı ve inovatif kullanımına" dönüşmektedir* (Kocaman-Karoğlu vd. 2020).

Elde edilen kodlara bakıldığında Kanada'da uygulama aşamasında Eğitim 3.0 döneminin şu an daha baskın olarak yaşandığı, tasarım ve etkileşim boyutunun ait olduğu Eğitim 4.0 sürecine geçiş evresinde olduğu söylenebilir. Ayrıca dil öğretimine ilişkin gramer yerine metin vurgusu, bu metinlerin e-kitap (PDF, sesli kitap vb. de dahil) dijital araçların da işlevsel kullanılmasıyla, Yeni Medya dersinde bahsettiği üzere podcast ya da video içerik üretilmesiyle tasarlama ve etkileşime de yer verildiği anlaşılmaktadır.

Bulgular bölümünde atfedildiği üzere Kanada'nın eğitimde dijitalleşmeye verdiği önem bilinmektedir. Yüz yüze eğitim uygulamalarına bakıldığında derslerin ezber bilgiden çok yorumlama üzerine olduğu anlaşılmaktadır. Dijital araçların, öğrencilerin sadece kalem, defter, kitap yükünü azaltması değil aynı zamanda öğrencileri işlem yükünden kurtarması, öğretmene (gösteri deneyi) ekonomiklik ilkesi gereği zamandan ve malzemedan tasarruf sağladığı bir gerçektir. Ayrıca tasarım boyutuyla (podcast, etkileşimli uygulamalar, onenot) da öğrenciler geliştirilse de bunun yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitim sürecine geçilmesiyle dünyanın her yerinde insanlar, bu zor dönemde eğitimin içinde bulunulan süreci en az hasarla atlatmasını sağlamak için akılcı çözümler üretme yoluna gitmiştir. Türkiye'de EBA'nın çalışmaları ve öğretmenlere verilen hizmet içi hizmetler geliştirilmiş, eğitimde dijitalleşmeyle ilgili çalışmalar hız kazanmış (<http://yegitek.meb.gov.tr/>), internet altyapısında iyileştirmelere gidilmiştir. 2021 yılı itibariyle de dijitalleşme ve uzay konusunda yeni yol haritaları belirlenmeye başlanmıştır. Küresel salgının yarattığı kriz durumu dijitalleşme atılımıyla fırsata çevrilmiştir. Devletlerin bu konudaki bakış açıları kendi uygulamalarından da anlaşılabilir:

Kanada'nın devlet sitesinin (<https://www.canada.ca/en.html>), Türkiye'deki e-devlet uygulaması gibi (<https://giris.turkiye.gov.tr/Giris/>) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun haricinde Kanada'nın "Dijital Devlet" (<https://www.canada.ca/en/government/system/digital-government/living-digital.html>) adında bir sistemi olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin buna benzer bir Dijital Dönüşüm Ofisi

oluşumu kurduğu bilinmektedir (<https://cbddo.gov.tr/>). Devletlerin dijitalleşmeye verdiği önemin bir sonucu olarak eğitimde de bu konuda atılımların hızlanması beklenebilir. Görüşmenin sonunda Sarah ile Türkiye’de faturaların hala kağıt olarak gelmesinden söz edilirken Kanada’da fiş, kağıt fatura gibi uygulamaların çevrecilikten uzak olduğu için bir süre önce terk edildiği bilgisini iletmiştir.

Dijitalleşme eğitimde yer bulacaksa bunun ilk adımının devlet politikası haline gelmesi olduğu gerçektir. Küreselleşen dünyada dijitalleşme, yepyeni boyutlarla insanlığa hizmet edecek, dijital dünya anlaşıldıkça daha korkusuz, rahat ve işlevsel kullanılarak yaşamı kolay kılacak ve belki de insana özgü “manevi duyguları (sosyalleşme, doğa sevgisi vb.)” perçinleyecek aktivitelere daha çok zaman kalacaktır.

KAYNAKÇA

- Bakioğlu, B., Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri, *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi, *Turkish Studies*, 15(4), 131-151. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Benito-Osorio, D., Peris-Ortiz, M., Armengot, C.R. , Colino, A. (2013) Web 5.0: the future of emotional competences in higher education, *Glob Bus Perspect* Vol 1:274–287 DOI 10.1007/s40196-013-0016-5
- Buckingham, D. ve Domaille, K. (2009) Making Media Education Happen: A Global View, *Springer: Media Education in Asia*, https://doi.org/10.1007/978-1-4020-9529-0_3
- Can, E. (2020) Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* Cilt 6, Sayı 2, 11-53
- Ersöz, B. (2020) Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0, *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*– 2020; 1(2); 58-65
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020) Covid-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği, *Turkish Journal of Educational Studies*, C.7, S.2, s.78-98
- Gilster, P. (1997) *Digital literacy*. New York: John Wiley & Sons Inc
- Karadağ, E., ve Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması, *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181–192. doi:10.2399/yod.20.730688
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M.Ö., Esendemir, N., Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 7(19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297
- Keskin, M. ve Derya, Ö. (2020) COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2020; 5(2): 59-67

- Kocamanoğlu-Karaoğlu, A., Bal- Çetinkaya, K., Çimşir, E. (2020) Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye’de Eğitimde Dijital Dönüşüm, Üniversite Araştırmaları Dergisi, Aralık 2020, Cilt 3, Sayı 3, Sayfa: 147-158
- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020) COVID-19 Pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) C.7 Sayı.5 s.66-7
- Lankshear, L. ve Knobel, M. (2015) Digital Literacy and Digital Literacies: Policy, Pedagogy and Research Consideration for Education, Nordic Journal of Digital Literacy C.4, Sayı.8 (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>)
- Mücevher, M. H. (2020) Anlatı ve hayat hikâyesi araştırmaları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.25, S.3, s.277-295.
- Özerbaş, M.A. ve Kuralbayeva, A. (2018) Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi, MSKU Journal of Education ISSN 2148-6999 Cilt-Volume 5, Sayı-Number 1, (2018) Mayıs, DOI: 10.21666/muefd.314761
- Reimers, F., Schleicher, A., Saavedra, J., Tuominen, S. (2020) Supporting the continuation of teaching and learning during the COVID-19 Pandemic, Erişim Tarihi: 15.02.2021 <https://globaled.gse.harvard.edu/files/geii/files/supporting-the-continuation-of-teaching-and-learning-during-the-covid-19-pandemic.pdf>
- Riessman, C.H. (2005) Narrative Analysis. In: Narrative, Memory & Everyday Life. University of Huddersfield, Huddersfield, pp. 1-7.
- Yaman, H. ve Dağtaş A. (2015) Kanada’nin Ontario Eyaletindeki Ana Dili Programı İle Türkiye’deki Ana Dili Öğretim Programlarının Karşılaştırılması: Betimsel Bir Analiz Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi; Kayseri C. 3, S.14, s.77-114.
- UNICEF (2019) Digital literacy for children: exploring definitions and frameworks, Erişim Tarihi: 16.02.2021, <https://www.unicef.org/globalinsight/media/1271/file/%20UNICEF-Global-Insight-digital-literacy-scoping-paper-2020.pdf>
- Tonta, Y. (2012) Dijital Çağda Dünya Belleği: Dijitalleştirme ve Koruma Konferansı 26-28 Eylül 2012, Vancouver-Kanada, Erişim Tarihi:21.02.2021, <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/unesco-memory-of-the-world-conference-report.pdf>